

Názor nezletilého

Chce-li soud v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé překročit návrhy účastníků řízení ve smyslu § 26 zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, musí umožnit účastníkům řízení vyjádřit se ke všem skutkovým zjištěním a změnám právního hodnocení, zvláště mohou-li vést k zásadním změnám dosavadního uspořádání péče. Jinak se soud v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod dopustí překvapivého rozhodnutí.

Zjišťuje-li soud pro účely posouzení nejlepšího zájmu dítěte ve smyslu čl. 3 Úmluvy o právech dítěte názor nezletilého, musí vést pohovor tak, aby měl nezletilý úměrně svému věku a rozumové vyspělosti skutečnou možnost vyjádřit se ke všem uvažovaným formám péče.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. IV.ÚS 1677/23 ze dne 19.3.2024)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatelky P. G., zastoupené JUDr. L.H., LL.M., advokátem, sídlem R.p.R., proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. března 2023 č. j. 14 Co 392/2022-546, za účasti Krajského soudu v Ostravě, jako účastníka řízení, a R. O., zastoupeného JUDr. L.M., advokátkou, sídlem F.n.O., nezletilé P. O. a nezletilého R. O., zastoupených opatrovníkem městem R., jako vedlejších účastníků řízení, tak, že rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. března 2023 č. j. 14 Co 392/2022-546 bylo porušeno ústavně zaručené základní právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo na výchovu dětí podle čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. března 2023 č. j. 14 Co 392/2022-546 se ruší.

Z odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti posuzované věci a obsah napadeného rozhodnutí

1. Stěžovatelka se ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a § 72 a násl. zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí s tvrzením, že jím byla porušena její základní práva zaručená v čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina").

2. Z ústavní stížnosti a jejích příloh se podává, že Okresní soud ve Vsetíně - pobočka ve Valašském Meziříčí (dále jen "okresní soud") zamítl návrh otce na změnu péče, podle kterého by u něj nezletilí byli každý týden od čtvrtka 17:00 do pondělí 6:30 s výjimkou každého druhého kalendářního týdne v měsíci. Ve zbývajících dnech včetně celého druhého kalendářního týdne v měsíci by byli u matky. Návrh otce rovněž obsahoval speciální úpravu pro svátky a prázdniny. Řízení o tomto návrhu okresní soud současně zastavil. Dále zvýšil stávající výživné z původních 2 500 Kč na 4 500 Kč pro každé dítě.

3. Proti rozsudku okresního soudu se otec odvolal, přičemž i nadále trval na tom, aby byli nezletilí svěřeni do nerovnoměrné střídavé péče (viz výše). Krajský soud v Ostravě (dále jen "krajský soud") změnil rozsudek okresního soudu tak, že stanovil rovnoměrnou střídavou péči v intervalu střídání jeden týden, neboť podle něj od posledního pravomocného rozhodnutí došlo k podstatné změně

poměrů, a to jak na straně rodičů, tak dětí. Rovněž přihlédl k tomu, že otec v závěru jednání uvedl, že by takto stanovenou péčí byl schopen zajistit. Krajský soud uvedl, že právo na péči o děti je naplněno, jestliže oba rodiče o děti pečují stejnou dobu. Případné odchylky musí být odůvodněny jiným dostatečně silným zájmem. Krajský soud nezjistil žádný zásadní důvod, který by ospravedlňoval odchýlení se od obecného východiska stanovení rovnoměrné střídavé péče. Oba rodiče mají o děti zájem, jsou schopni se o ně postarat a zajistit jim podmínky pro řádné prospívání. Důvodem proti střídavé péči nemůže být ani zhoršený vztah a vzájemná komunikace rodičů. Ohledně názoru obou nezletilých krajský soud shledal, že jsou oba ve věku osmi let a nelze proto uzavřít, že by byli natolik rozumově a duševně vyspělí, aby byli schopni otázku své péče v celém rozsahu posoudit. Rozhodnutí tedy nemohlo být vystavěno pouze na jejich přání. Z pohovorů s nezletilými nevyplývaly žádné negativní skutečnosti týkající se vztahu k otci či jeho péči. Z dosavadní úpravy styku nic nenasvědčuje ani tomu, že by nezletilí špatně zvládali střídání prostředí. Závěrem krajský soud konstatoval, že nerovnoměrné rozvržení střídavé péče navrhané otcem není vhodné, neboť by podle tohoto modelu nezletilí netrávili dny pracovního volna se stěžovatelkou, ale pouze s otcem.

II. Argumentace stěžovatelky

4. Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítá, že nebyly splněny předpoklady pro stanovení rovnoměrné střídavé péče. Krajský soud nesprávně posoudil rozhodné okolnosti, čímž dospěl k závěrům, které odporují ustálené judikatuře Ústavního soudu, porušují právo stěžovatelky na výchovu dětí a nejsou v nejlepším zájmu dětí.

5. Předně krajský soud nezohlednil četná vyjádření nezletilých pouze s odkazem na jejich nedostatečnou rozumovou a duševní vyspělost, s čímž stěžovatelka nesouhlasí, neboť jim v době napadeného rozhodnutí bylo 8 let a 7 měsíců. Krajský soud neuvedl žádný jiný důvod, který by při zajištění nejlepšího zájmu převážil nad přáním nezletilých. Ti přitom po celou dobu konzistentně uváděli, že chtějí zachovat stávající model péče, maximálně jej vůči otci rozšířit o jeden víkend v měsíci.

6. Krajský soud dále nedostatečně přihlédl ke značné vzdálenosti mezi bydlišti obou rodičů a vyjádření nezletilých, kteří nechtějí jezdit brzy ráno z O. do R. V potaz vzal pouze to, že nezletilí uvedli, že jim nečiní problém ranní vstávání. Cesta ovšem trvá nejméně hodinu a její absolvování dvakrát denně je pro nezletilé náročné. V této souvislosti krajský soud rovněž nepřipustně bagatelizoval, že kvůli dojíždění otec nezajišťuje zájmovou činnost nezletilých, čímž odepírá jejich rozvoj, neboť například neúčast na fotbalových trénincích je vylučuje z možnosti reprezentovat oddíl v zápasech.

7. Stěžovatelka taktéž namítá, že krajský soud nesprávně posoudil zhoršenou úroveň komunikace mezi rodiči, což jim vytýkal i Ústavní soud v usnesení ze dne 11. 11. 2019 sp. zn. IV. ÚS 3349/19. Krajský soud nezkoumal důvody nízké kvality komunikace, ani to, že je to právě otec, kdo nedbal apelu Ústavního soudu a naopak konflikt stupňoval, což vyplývá i z jeho písemných projevů. Jestliže tedy i v předchozím řízení o úpravě péče byl vyhrocený vztah rodičů překážkou pro stanovení střídavé péče a tento závěr obstál i před Ústavním soudem, z odůvodnění napadeného rozhodnutí není zřejmé, proč je tomu nyní jinak, ačkoli ke zlepšení nedošlo.

8. Proti stanovení rovnoměrné péče konečně stojí i názor opatrovníka, který navrhoval potvrzení rozsudku okresního soudu. S jeho názorem se krajský soud nijak nevyřadil.

9. Stěžovatelka rovněž namítá i porušení svých procesních práv, neboť jí krajský soud neumožnil reagovat na změnu návrhu otce a své rozhodnutí nedostatečně odůvodnil. Otec se v průběhu celého řízení včetně odvolacího domáhal pouze nerovnoměrné střídavé péče. Teprve v závěrečné řeči v řízení před krajským soudem alternativně zmínil, že by uvítal i rovnoměrně stanovený režim.

Následně již stěžovatelka neměla možnost se vyjádřit nebo navrhnout nové důkazy.

10. Stěžovatelka přípisem ze dne 24. 7. 2023 doplnila ústavní stížnost o protokol o ústním jednání sepsaný opatrovníkem dne 14. 7. 2023, který navrhla provést jako důkaz.

III. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

11. Ústavní soud posoudil procesní předpoklady řízení a shledal, že ústavní stížnost splňuje náležitosti stanovené zákonem o Ústavním soudu a byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí. Stěžovatelka je v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu zastoupena advokátem. Ústavní stížnost je přípustná, neboť před jejím podáním stěžovatelka vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svých práv ve smyslu § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu. Ústavní soud je k projednání ústavní stížnosti příslušný.

IV. Vyjádření účastníka a vedlejších účastníků řízení a replika stěžovatelky

12. Ústavní soud si vyžádal vyjádření krajského soudu, otce nezletilých a opatrovníka nezletilých (město R.), kterého jmenoval usnesením ze dne 15. 9. 2023. Jejich vyjádření následně zaslal stěžovatelce na vědomí a poskytl jí příležitost k případné replice.

13. Krajský soud ve vyjádření beze zbytku setrval na odůvodnění napadeného rozsudku, v němž se dostatečně vypořádal s přáním nezletilých (body 38 až 41), vzdáleností bydlišť (bod 50) i komunikací rodičů (body 35 až 37). Ohledně změny návrhu otce odkázal na protokol o ústním jednání ze dne 30. 3. 2023. Po závěrečné řeči právní zástupkyně otce následovala závěrečná řeč právního zástupce matky, který mohl reagovat. Připomněl taktéž § 26 zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen "z. ř. s."), podle kterého soud může překročit návrhy účastníků.

14. Otec ve vyjádření předně uvedl, že během soudního řízení nenavrhoval rovnoměrnou střídavou péči proto, že nechtěl zatěžovat nezletilé dojížděním, ačkoli to byla stěžovatelka, kdo se odstěhoval bez souhlasu. Tím, že stěžovatelka změnila bydliště nezletilých, znemožnila otci denní péči. Nesouhlasí s tím, že jeho kladná odpověď na dotaz krajského soudu ohledně rovnoměrné střídavé péče byla překvapivá. Ani on sám nedostal příležitost se podrobněji vyjádřit, a to například i ke speciální úpravě styku během svátků a prázdnin, kterou krajský soud nakonec nestanovil a navíc prohodil týdny, ve kterých má otec nezletilé v péči. To přitom odporuje dřívější dohodě rodičů. Namítá, že tímto postupem krajský soud porušil ústavně zaručená práva nezletilých, protože znemožnil, aby se stýkali s dětmi jeho přítelkyně, na což byli zvyklí. Celoroční týdenní střídání nadto omezuje možnost trávit s dětmi delší dovolenou u moře. Stejně tak napadené rozhodnutí negativně ovlivnilo trávení vánočních svátků. Napadeným rozhodnutím došlo k porušení práv vedlejších účastníků, nikoli ale stěžovatelky.

15. Dále otec zdůraznil, že v řízení před obecnými soudy nevyšly najevo jakékoli skutečnosti, které by odůvodňovaly omezení práva nezletilých být s oběma rodiči. Ani při předchozím rozhodování o úpravě styku s nezletilými neshledaly soudy jako překážku vzdálenost bydlišť rodičů. Nadto podotkl, že vzdálenost přibližně 47 km je schopen zvládnout za 45-50 minut. Z domu s dětmi vyrazí přibližně v 7:00 a během cesty s nimi opakuje učivo, pouští hudbu nebo si povídají. I to je pro ně kvalitně strávený čas. Má za to, že si děti na střídavou péči bez problému zvykly. Stěžovatelka v ústavní stížnosti zastává pouze svůj subjektivní pohled, ale neuvádí žádné podstatné skutečnosti, které by střídavé péči bránily. Tento model naopak umožňuje rozvoj vztahů s příbuznými ze strany otce i větší zapojení obou rodičů například při nemoci dětí atd. Špatná úroveň vzájemné komunikace je zapříčiněna i jednáním stěžovatelky. Není pravda ani to, že se v péči otce nezletilí neúčastní mimoškolních aktivit. Čas strávený s otcem je ale cennější než účast na velkém množství kroužků.

16. Opatrovník nejprve zrekapituloval průběh řízení před okresním soudem a krajským soudem. Zdůraznil, že nezletilí již v řízení před okresním soudem uváděli, že si přejí bydlet u stěžovatelky a k otci jezdit stejně jako dosud, případně se s ním vidět i o víkendu, kdy u něj nejsou, ale nechtějí za ním jezdit. Uvítali by rovněž elektronický kontakt. V řízení před krajským soudem s nimi byl rovněž veden pohovor, ve kterém opatrovník zjišťoval, jak se jim daří v péči matky. S nezletilými rovněž probral návrh otce na nerovnoměrnou střídavou péči tak, jak jej specifikoval v odvolání. Poslední pohovor s nezletilými proběhl 30. 3. 2023, během kterého děti zopakovaly, že jim stávající model péče a styku s otcem vyhovuje. Nezletilý R. uvedl, že by někdy chtěl u otce trávit i jeden víkend navíc, ale pouze tak, aby od něj nemusel jezdit do školy. Nezletilá P. zastávala názor, že u otce dny navíc trávit nechce.

17. Opatrovník dále sdělil, že k jinému modelu péče se děti nevyjadřovaly a ani tímto směrem nebyly pohovory vedeny, a to právě s ohledem na návrh otce. Na dosavadní rozložení péče a styku byly děti zvyklé a vyhovoval jim i kvůli možnosti docházení do jimi oblíbených kroužků v místě jejich bydliště. Opatrovník má za to, že krajský soud dostatečně nepřihlédl k přání nezletilých.

18. Stěžovatelka v replice předně zpochybnila tvrzení krajského soudu, že měla možnost reagovat na změnu návrhu otce na stanovení rovnoměrné střídavé péče. Z protokolu o jednání ze dne 30. 3. 2023 je zřejmé, že se v jeho závěru otec vyjadřoval třikrát, přičemž poprvé otec výslovně uvedl, že navrhovaný model střídavé péče má být nerovnoměrný. Teprve na závěrečný dotaz krajského soudu otec uvedl, že by byl schopen a ochoten při rovnoměrné střídavé péči zajistit školní docházku nezletilých. Poté již stěžovatelka reagovat nemohla. S vyjádřením opatrovníka se stěžovatelka ztotožnila. Co se týče vyjádření otce, nesouhlasí s jeho tvrzením, že se domáhal rovnoměrné střídavé péče. Není ani pravda, že se s nezletilými odstěhovala do R. bez jeho souhlasu. Dále uvedla, že nezletilým střídavá péče nevyhovuje, neboť více než dvě hodiny denně tráví na cestě do a ze školy. Otec nezletilým neumožňuje účast na fotbalových trénincích, což je vylučuje z možnosti zapojit se do turnajů. Nezletilá P. před odjezdem k otci pláče.

19. Stěžovatelka na závěr své repliky navrhla Ústavnímu soudu, aby byl proveden pohovor s nezletilými prostřednictvím opatrovníka.

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

20. Při přezkumu ústavnosti napadeného rozsudku krajského soudu se Ústavní soud zaměřil na dvě hlavní roviny námitek vznesených stěžovatelkou. Nejprve posoudil naplnění jejich procesních práv v průběhu odvolacího řízení, konkrétně to, zda stěžovatelka měla prostor reagovat na změnu návrhu otce z nerovnoměrného na rovnoměrné rozložení střídavé péče a zda pro ni bylo rozhodnutí krajského soudu překvapivé. Poté se Ústavní soud zaměřil na ústavní požadavky rozhodování o úpravě péče o nezletilé, zejména na to, zda krajský soud při zachování práva rodičů na péči a výchovu svých dětí rozhodl v nejlepším zájmu nezletilých. Obě roviny spolu nicméně úzce souvisí.

1. Krajský soud rozhodl o rovnoměrné střídavé péči překvapivě

21. Součástí práva na soudní ochranu zaručeného čl. 36. odst. 1 Listiny je i požadavek na předvídatelnost soudního rozhodování, tedy zákaz vydání překvapivých rozhodnutí. Tento požadavek se promítá nejen do výsledku řízení, tj. výroku a odůvodnění samotného soudního rozhodnutí, ale má svůj odraz již v postupu soudu během projednávání věci a souvisejícího uplatňování procesních práv účastníků řízení.

22. Z ustálené judikatury Ústavního soudu vyplývá, že o překvapivé rozhodnutí půjde zpravidla tehdy, nedostanou-li účastníci příležitost vyjádřit se k odlišnému hodnocení důkazů [viz náleze ze dne 9. 1. 2014 sp. zn. III. ÚS 1980/13 (N 1/72 SbNU 23)] nebo k odlišnému právnímu hodnocení [viz

nález ze dne 31. 7. 2008 sp. zn. I. ÚS 777/07 (N 134/50 SbNU 181)]. Účastníci řízení musí mít dostatečný procesní prostor k tomu, aby se mohli účinně vyjadřovat a argumentovat ke všem otázkám, které jsou pro rozhodnutí soudu podstatné, bez ohledu na to, zda jde o otázky právní nebo skutkové [nález ze dne 12. 4. 2016 sp. zn. I. ÚS 2315/15 (N 64/81 SbNU 99)]. Ze zákazu překvapivých rozhodnutí ale nevyplývá právo účastníků řízení znát závěry soudu ještě předtím, než soud vynese konečné rozhodnutí (viz nález ze dne 14. 12. 2022 sp. zn.

I. ÚS 3477/21).

23. Řízení ve věcech péče soudu o nezletilé je charakteristické tím, že jej lze zahájit i bez návrhu (§ 13 odst. 1 ve spojení s § 468 z. ř. s.), a proto soud může v souladu s § 26 z. ř. s. překročit návrhy účastníků řízení a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají. Ani nevázanost soudů návrhy účastníků řízení nicméně nemůže vést k libovůli v rozhodování. Soudy musí i v řízeních týkajících se péče o nezletilé bezpodmínečně dbát na zachování procesních práv účastníků řízení, zejména umožnit jim reagovat na skutková zjištění a právní hodnocení, zvláště mohou-li vést k zásadním změnám dosavadního uspořádání péče [srov. nález ze dne 5. 9. 2012 sp. zn. II. ÚS 1835/12 (N 152/66 SbNU 289), nález ze dne 23. 4. 2013 sp. zn. II. ÚS 4160/12 (N 66/69 SbNU 213), nález ze dne 28. 7. 2020 sp. zn. IV. ÚS 1328/20 (N 157/101 SbNU 98), nález ze dne 22. 12. 2020 sp. zn. IV. ÚS 2611/20 (N 235/103 SbNU 398), nález ze dne 29. 8. 2023 sp. zn. I. ÚS 1609/23]. Účastníci řízení musí mít prostor vyjádřit se ke všem uvažovaným formám péče o nezletilé, tím spíše nevyplývají-li z předložených návrhů ani dosavadního průběhu řízení a účastníci řízení je tudíž nemohli očekávat [viz nález ze dne 30. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 1506/13 (N 110/73 SbNU 739)].

24. Předvídatelnost rozhodnutí bude o to palčivější v odvolacích řízeních, neboť "hrací pole" již vymezil soud prvního stupně, k jehož rozhodnutí se bezprostředně vztahují námitky odvolatele a související argumenty zbylých stran. Jestliže má tedy odvolací soud na uspořádání péče o nezletilé zásadně odlišný právní názor, než jaký zazníval v dosavadním průběhu řízení, měl by s ním seznámit účastníky řízení a poskytnout jim příležitost se k němu vyjádřit, případně za účelem jeho zvrácení navrhnout další důkazy [přiměřeně viz např. nález ze dne 11. 10. 2023 sp. zn. III. ÚS 460/23, nález ze dne

24. 9. 1998 sp. zn. III. ÚS 139/98 (N 106/12 SbNU 93)].

25. V nyní posuzované věci otec již v řízení před okresním soudem navrhoval nerovnoměrnou střídavou péči tak, jak je blíže popsáno v bodě 2 tohoto nálezu. Jeho návrh okresní soud zamítl a ponechal tak v účinnosti dosavadní výlučnou péči stěžovatelky a stanovený styk otce s nezletilými každý sudý kalendářní týden od čtvrtka 17:00 do neděle 17:00 a zvláštní režim pro svátky a prázdniny. Otec na nerovnoměrné střídavé péči setrval i v následném odvolání ke krajskému soudu. Ani matka se od svého názoru neodchýlila a ztotožnila se se závěry okresního soudu.

26. Z protokolu o jednání v odvolacím řízení ze dne 30. 3. 2023 a zejména ze zvukového záznamu vyplývá, že závěr jednání před krajským soudem provázela jistá míra nedorozumění. Tím byl ovlivněn i přednes závěrečného návrhu právní zástupkyně otce, který poněkud nestandardně proběhl nadvakrát, přičemž druhá část přišla na řadu až po závěrečném návrhu stěžovatelky. V obou vystoupeních, a to i k dotazu soudu, právní zástupkyně otce zdůraznila, že otec setrvalé žádá střídavou péči nerovnoměrnou, a to i s ohledem na školní docházku nezletilých. Teprve v samotném závěru své řeči právní zástupkyně letmo zmínila, že pokud by krajský soud dospěl k závěru, že je možná střídavá péče rozvržená rovnoměrně, otec by tento typ péče jen uvítal. Stěžovatelka již poté nedostala žádný prostor k vyjádření ani jiné reakci.

27. Naopak krajský soud následně vyzval právní zástupkyni otce, aby sdělila, zda by byl otec schopen a ochoten zajistit pravidelnou školní docházku nezletilých, byla-li by stanovena střídavá péče

rovnoměrná. V tomto ohledu se dále doptával i na konkrétní způsob a předpokládaný čas strávený na cestě do a ze školy. Po prostém ujištění otce, že je připraven zajistit péči o děti zcela plnohodnotně, přistoupil krajský soud po krátké poradě rovnou k vyhlášení napadeného rozsudku.

28. Z uvedené rekapitulace je patrné, že stěžovatelka nedostala žádný prostor reagovat na alternativní návrh (vyjádření) otce, který v průběhu celého řízení nezazněl, neboť otec se od počátku domáhal stanovení střídavé péče nerovnoměrné, což jeho právní zástupkyně několikrát zopakovala i v závěrečné řeči. Stanovení střídavé péče rovnoměrné přitom stěžovatelka nemohla předvídat ani z jiných okolností průběhu odvolacího řízení. Výsledek odvolacího řízení mohl být pro stěžovatelku překvapivý tím spíše, že se zásadně lišil nejen od dosavadní úpravy péče a rozsudku okresního soudu, ale i od konzistentních návrhů stran uplatňovaných během celého soudního řízení.

29. Ani s přihlédnutím k § 26 z. ř. s. přitom nebylo možné z žádné fáze odvolacího řízení dovodit, že by krajský soud měl jen uvažovat o takto významném překročení návrhů účastníků řízení. Ohledně možnosti stanovit střídavou péči rovnoměrnou totiž nebylo vedeno ani dokazování, o čemž svědčí i postup krajského soudu, který teprve po přednesení závěrečných návrhů dodatečně zjišťoval stanovisko otce k některým praktickým aspektům zajištění školní docházky nezletilých. Poté však již nedal prostor ostatním účastníkům řízení se k dodatečně zjištěným skutečnostem vyjádřit či navrhnout důkazy. Krajský soud svou změnou náhledu na projednávanou věc nastolil situaci, se kterou paradoxně nepočítala a nesouhlasí ani jedna ze stran, což vyplývá i z vyjádření otce a opatrovníka nezletilých k ústavní stížnosti.

30. Napadený rozsudek z uvedených důvodů lze považovat za překvapivý a krajský soud pochybil, jestliže stěžovatelce důsledně nezajistil uplatnění jejích procesních práv.

2. Krajský soud dostatečně nezjistil skutkový stav, tudíž nerozhodl v nejlepším zájmu nezletilých

31. Na procesní nedostatky odvolacího řízení navazuje i posouzení naplnění ústavních požadavků rozhodování soudů v nejlepším zájmu nezletilých. Ústavní soud v této souvislosti připomíná, že i námítky stěžovatelky směřující vůči nedostatečnému zohlednění některých okolností krajským soudem při stanovení rovnoměrné střídavé péče lze vypořádat, ačkoli nezletilí nejsou přímo stěžovatelé. Ve věcech týkajících se dětí je vždy předním hlediskem i interpretační zásadou jejich nejlepší zájem (viz čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte), který Ústavní soud zkoumá i na základě ústavní stížnosti podané jedním z rodičů (srov. náleze ze dne 8. 1. 2024 sp. zn. IV. ÚS 2206/23).

32. Ve věcech péče o nezletilé je úkolem Ústavního soudu posoudit, zda opatření přijatá obecnými soudy skutečně odpovídají nejlepšimu zájmu dětí, zda si za tímto účelem obstaraly dostatek potřebných důkazů, tyto důkazy náležitě zhodnotily, vyvodily z nich správná a úplná skutková zjištění, a zda své rozhodnutí náležitě a srozumitelně odůvodnily (viz např. náleze sp. zn. I. ÚS 1609/23). Důraz na řádné provedení i hodnocení důkazů a celkovou úroveň odůvodnění patří k základním atributům spravedlivého procesu a jeho dodržování je mj. prevencí nepřezkoumatelnosti či dokonce libovůle v soudním rozhodování (viz náleze ze dne 3. 5. 2022 sp. zn. I. ÚS 3065/21). V případech, kdy soudy rozhodují o modelu péče rodičů o nezletilé dítě či rozsahu styku s ním, jsou tyto ústavněprávní nároky ještě zesíleny (náleze ze dne 8. 3. 2023 sp. zn. I. ÚS 3085/22).

33. Soudy se musí při zachování nejlepšního zájmu dětí snažit zajistit, aby výsledná úprava péče nedůvodně neomezovala žádného z rodičů (viz náleze sp. zn. I. ÚS 1609/23). Dospějí-li soudy na základě kritérií nastavených Ústavním soudem [viz náleze ze dne 26. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 2482/13 (N 105/73 SbNU 683)] k závěru, že jsou oba rodiče schopni naplňovat rodičovskou odpovědnost přibližně stejnou měrou, tj. dokáží se o děti postarat rovnocenně, obecně se předpokládá, že je v nejlepším zájmu dětí svěřeni do péče obou rodičů. To ovšem neznamená, že bez dalšího postačuje naplnění demonstrativních kritérií [náleze ze dne 30. 3. 2023 sp. zn. I. ÚS 3522/22, náleze ze dne 21.

11. 2017 sp. zn. IV. ÚS 1921/17 (N 215/87 SbNU 477)]. Princip rovnosti péče obou rodičů přitom lze zachovat i stanovením střídavé péče nerovnoměrné, která rovněž zajišťuje rovnocenné postavení, neboť se žádný z rodičů nemůže opírat o větší "oprávnění" na dítě a využívat jej při vzájemných sporech (náleze ze dne 23. 2. 2023 sp. zn. I. ÚS 3350/22).

34. Přednost péče obou rodičů lze vyvrátit, nicméně jsou k tomu zapotřebí objektivní důvody, nikoli například pouze obecné odkazy na útlý věk dítěte, stabilitu výchovného prostředí, komunikační potíže rodičů, logistickou a adaptační náročnost apod. (viz náleze ze dne 22. 5. 2023 sp. zn. III. ÚS 1775/22). I s uvedenými faktory je ale třeba se přesvědčivě vypořádat, mohou-li vyvolat pochybnost o vhodnosti střídavé péče. Soudy jsou povinny individuálně zkoumat vliv těchto faktorů na život dítěte a pečlivě zvážit, zda negativní dopady dosahují intenzity, která ospravedlňuje omezení péče některého z rodičů. V každém případě musí soud své rozhodnutí o konkrétní formě péče přesvědčivě odůvodnit a vyvarovat se paušalizujících závěrů bez navázání na konkrétní potřeby dítěte (přiměřeně viz náleze sp. zn. I. ÚS 3065/21).

35. Podstatným kritériem pro posouzení nejlepšího zájmu dítěte je nepopíratelně i přání nezletilého, o jehož péči se v řízení rozhoduje. V souladu s čl. 12 Úmluvy o právech dítěte má nezletilý právo, aby během řízení dostal možnost své názory vyjádřit, je-li schopný je s ohledem na svůj věk a rozumovou vyspělost formulovat. Za nejzazší věkovou hranici je v tomto ohledu považován věk dvanácti let (náleze sp. zn. IV. ÚS 2206/23). To ovšem neznamená, že mladší dítě nebude schopno vyjádřit se ke svému budoucímu výchovnému uspořádání [viz např. náleze ze dne 28. 2. 2018 sp. zn. II. ÚS 2866/17 (N 39/88 SbNU 535)]. I osmileté dítě k tomu může být dostatečně rozumově vyspělé (srov. náleze ze dne 22. 11. 2023 sp. zn. I. ÚS 1096/23). Soudy musí názor nezletilých při svém rozhodování vždy pečlivě zvážit, což ale samozřejmě neznamená, že mají rozhodovat pouze tak, jak si dítě přeje, neboť musí přihlídnout i k dalším významným skutečnostem [viz např. náleze ze dne 16. 6. 2015 sp. zn. II. ÚS 2943/14 (N 110/77 SbNU 607)].

36. Krajský soud rozhodl o rovnoměrné střídavé péči, aniž cíleně zjišťoval, zda jsou v případě nezletilých splněny zákonné podmínky a zda je tato forma v jejich nejlepším zájmu (srov. a contrario náleze sp. zn. I. ÚS 1506/13). Nelze bez dalšího pouze obecně konstatovat, že během řízení nevystaly žádné negativní okolnosti, které by bránily svěření nezletilých do péče obou rodičů, zvláště pokud se dokazování vztahovalo primárně k možnému stanovení střídavé péče nerovnoměrné.

37. Zásadním nedostatkem je, že krajský soud žádným způsobem nezjišťoval názor nezletilých na případnou rovnoměrnou střídavou péči, byť se jich dotazoval i přímo na jednání dne 30. 3. 2023, na němž byl vyhlášen napadený rozsudek. Ani při předchozích pohovorech tato varianta s dětmi rozebírána nebyla, což ve svém vyjádření k ústavní stížnosti potvrdil i opatrovník. Ve všech případech se nezletilí vyjadřovali výhradně k dosavadní výlučné péči matky a nerovnoměrnému rozvržení střídavé péče navrhané otcem, čehož si musel být krajský soud vědom. Nutno podotknout, že požadavek na zjišťování přání nezletilých jako součást jejich participačních práv není naplněn pouze tím, že jim soud formálně poskytne prostor k vyjádření. Nezletilí musí být účinně vedeni k tomu, aby úměrně svému věku a rozumové vyspělosti sdělili a případně vysvětlili svůj názor a preference ke všem uvažovaným variantám uspořádání jejich péče [viz též Hofschneiderová, A. čl. 12, Právo na participaci. In: Dušková, Š., Hofschneiderová, A., Kouřilová, K., Úmluva o právech dítěte. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, citováno podle ASPI (právní informační systém), část VI.]. Za tímto účelem jim musí soudy zejména poskytnout všechny potřebné informace (viz § 867 odst. 1 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník).

38. Rozhodnutí o rovnoměrné střídavé péči nelze založit pouze na obecném závěru, že během řízení nevyplynuly žádné negativní skutečnosti týkající se průběhu styků s otcem, jestliže tímto směrem krajský soud vůbec pohovory ani dokazování nevedl. Názor nezletilých nadto krajský soud odbyl obecným konstatováním, "že se obě nezletilé aktuálně nacházejí ve věku osmi let; zajisté tedy nelze

uzavřít, že by v tomto věku byly natolik dostatečně rozumově a duševně vyspělé, že by byly schopny otázku jejich další péče v celém jejím rozsahu samy posoudit". Jinými slovy, krajský soud při hodnocení pohovorů s nezletilými nevycházel z toho, co nezletilí skutečně uvedli, jako spíš z toho, co neuvedli a na co ani nebyli dotazováni.

39. Obdobně zkreslený "důkaz opakem" krajský soud použil i u další potenciální překážky rovnoměrné střídavé péče, a tou je psychický stav dětí. Ačkoli krajský soud upozornil, že při předchozím rozhodování o péči hrálo roli i to, že nezletilá P. špatně zvládala střídání výchovných prostředí, dále nezkoumal, zda se tato situace v době nynějšího řízení již zlepšila do té míry, aby mohlo docházet ke střídání bydlišť rodičů v týdenních intervalech. Opět pouze shledal, že "žádné negativní okolnosti v tomto ohledu zjištěny nebyly".

40. Oba nezletilí se přitom v průběhu řízení opakovaně vyjádřili tak, že dosavadní úpravu péče nechtějí výrazněji měnit, zvláště ve vztahu ke všedním dnům, neboť nechtějí dojíždět od otce do školy a chtějí se účastnit kroužků, zejména fotbalu (viz např. zpráva opatrovníka ze dne 22. 3. 2023 z pohovoru s nezletilými provedeného dne 23. 2. 2023). I mimoškolní aktivity jsou přitom pro fyzický a duševní rozvoj dětí důležité (srov. přiměřeně nález ze dne 24. 5. 2022 sp. zn. III. ÚS 928/22). Závěr o bezproblémovém zajištění dopravy do R. při stanovení rovnoměrné střídavé péče krajský soud založil pouze na tvrzení otce. Ani otec přitom na variantu rovnoměrné střídavé péče nebyl připraven a jeho spontánní odpověď nemohla být s ohledem na průběh závěru jednání před krajským soudem i na jeho vyjádření k ústavní stížnosti promyšlená. Krajský soud jiným způsobem tvrzení otce neověřoval, přičemž nedal prostor ani ostatním účastníkům řízení, aby se vyjádřili či jinak na nově zjištěné skutečnosti reagovali (viz část V.1. tohoto nálezu). Krajský soud nezohlednil, jaké dopady na nezletilé může každodenní přibližně dvouhodinové dojíždění mít. Ústavní soud na tomto místě zdůrazňuje, že podstatné není pouze to, že nezletilým nevádí dřívější vstávání, jestliže se nadto vyjadřovali k výrazně odlišnému modelu střídavé péče.

41. Ústavní soud uzavírá, že skutková zjištění, ze kterých krajský soud vyšel, nejsou dostatečná pro to, aby na základě nich bylo možné dospět k závěru, že je rovnoměrná střídavá péče v nejlepším zájmu dětí. Postupem krajského soudu tak bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu a v návaznosti na to i její právo na výchovu dětí.

VI. Závěr

42. Krajský soud vydal překvapivé rozhodnutí, neboť v návaznosti na nečekaný závěrečný alternativní návrh otce podstatně změnil náhled na vhodnou formu péče o nezletilé, aniž stěžovatelce umožnil se vyjádřit, případně navrhnout další důkazy k provedení. Krajský soud zároveň nezjistil skutkový stav tak, aby bylo možné uzavřít, že je rovnoměrná střídavá péče v nejlepším zájmu nezletilých.

43. Ústavní soud posoudil ústavní stížnost z hlediska působnosti dané mu Ústavou, tj. z pozice soudního orgánu ochrany ústavnosti a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná, neboť napadeným rozsudkem krajského soudu bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny a právo na výchovu dětí podle čl. 32 odst. 4 Listiny ve spojení s čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

44. Z tohoto důvodu Ústavní soud podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a napadený rozsudek krajského soudu podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona zrušil. Takto rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků, neboť měl za to, že od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu). V této souvislosti nevyhověl důkazním návrhům stěžovatelky (protokol o ústním jednání se stěžovatelkou sepsaný opatrovníkem dne 14. 7. 2024, opětovné provedení pohovoru s nezletilými), neboť neměly potenciál přispět k prokázání

neústavnosti napadeného rozsudku [viz náleze ze dne 13. 7. 2000 sp. zn. III. ÚS 464/99 (N 109/19 SbNU 63)]. Zjištění skutkového stavu pro účely rozhodnutí ve věci samé je výhradně úkolem obecných soudů, důkazní návrhy proto může stěžovatelka uplatnit v dalším řízení před krajským soudem, který se bude muset úpravou péče o nezletilé znovu zabývat.

45. Ústavní soud nepředjímá, jaká forma péče je v konkrétním případě nezletilých nejvhodnější, neboť s ohledem na nedostatek skutkových zjištění nemůže být jeho hodnocení předestřených okolností úplné a vyčerpávající. Na krajském soudu nyní bude, aby si za účelem posouzení nejlepšího zájmu nezletilých obstaral dostatek důkazů, při jejich hodnocení vycházel z kritérií stanovených Ústavním soudem, své rozhodnutí náležitě odůvodnil a vypořádal se se všemi podstatnými skutečnostmi včetně přání nezletilých, které musí znovu vyslechnout. Ústavní soud zdůrazňuje, že ačkoli jde o "děti", vyjádření náleží každému z nich jednotlivě. Nelze rovněž pominout, že nejde "jen" o úpravu poměrů rodičů s dětmi, ale i zachování zdravých vztahů mezi oběma dětmi jako sourozenci. Krajský soud musí rovněž zvážit potřebu zvláštní úpravy péče během prázdnin a významných svátků.

46. Jestliže s přihlédnutím k dalším okolnostem nebude možné přáním nezletilých vyhovět, měl by krajský soud zajistit, aby nezletilí konečnému výsledku porozuměli a aby věděli, z jakých důvodů je zvolená forma péče v jejich nejlepším zájmu. Ve zcela ideálním případě by soud měl být schopen své závěry formulovat natolik srozumitelně a přesvědčivě, aby děti rozhodnutí do značné míry přijaly za vlastní a neodcházely s pocitem, že jsou jejich názory na věci, které se jich bezprostředně a zásadně dotýkají, nepodstatné.

47. Nad rámec uvedeného Ústavní soud připomíná, že preferovaným způsobem úpravy péče o nezletilé není autoritativní rozhodnutí soudu, ale dohoda rodičů, kteří by měli být schopni navzdory rozpadu svého vztahu společně usilovat o dobro svých dětí [viz např. náleze ze dne 27. 1. 2005 sp. zn. I. ÚS 48/04 (N 19/36 SbNU 247)]. I ve spolupráci s dětmi by se proto měli snažit přizpůsobit jejich potřebám a zajistit jim takové podmínky, ve kterých budou řádně prospívat jak po stránce materiální, tak především po stránce duševní, citové a mravní. Dosažení tohoto cíle může vyžadovat jistou míru sebezapření rodičů, zvláště je-li jejich vzájemný vztah jakkoli narušen. Při řešení neshod může pomoci například rodinná terapie či mediace, což by měly podporovat i soudy.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Bezplatná obhajoba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Omezení vlastnického práva veřejným prostranstvím a bezdůvodné obohacení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Opomenuté vyjádření účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Služební poměr](#)
- [Svéprávnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určitost sankcionované povinnosti](#)
- [Pohledávka](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Dražba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Insolvenční řízení a náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)